

Ürdün, Lübnan ve Türkiye'deki Suriyeli mülteciler için uzun vadeli düşünmek

Suriyeli mültecilerin ekonomik etkilerini değerlendirmek ve geleceği planlamak

Dünya Mülteci ve Göç Konseyi Araştırma Özeti Raporu

Eylül 2021

Teşekkür

Yazarlar

Cathrine Brun
M. Murat Erdoğan
Ali Fakih
Belal Fallah
Elizabeth Ferris
Mohammad Hammoud
Rasha Istaiteyeh
Kemal Kirisci
Yusuf Mansur
Diana Rayes
Maha Shuayb
Gokce Uysal

Bu, Dünya Mülteci ve Göç Konseyi'nin Ürdün'deki Suriyeli Mülteciler ve Uluslararası Kalkınma Araştırma Merkezi'nin desteğiyle Bölge projesinin bir parçası olarak yukarıdaki yazarlar tarafından hazırlanan araştırmanın bir özetidir.

Telif hakkı © 2021, Dünya Mülteci ve Göç Konseyi'ne aittir.

Dünya Mülteci ve Göç Konseyi yayınları, Konsey'in çalışmalarını desteklemek için bilgi sağlar, ancak Konsey'in görüşlerini yansıtmayabilir.

Bu çalışma, Creative Commons Atıf – Ticari Olmayan – Türev Ürün Yok Lisansı ile lisanslanmıştır. Bu lisansı görüntülemek için Creative Commons'ı ziyaret edin. Yeniden kullanım veya dağıtım için lütfen bu telif hakkı bildirimini ekleyin.

World Refugee & Migration Council

44 Eccles Street #200
Ottawa, Ontario, Canada K1R 6S4
www.wrmcouncil.org

Dünya Mülteci ve Göç Konseyi, Cuso International ile bir ortaklık tarafından desteklenmektedir.

2019'da Dünya Mülteci Konseyi, giderek işlevsiz hale gelen uluslararası mülteci sistemini dönüştürmek için somut yollar öneren bir Eylem Çağrısı yayınladı. Rapor, özellikle, mevcut sorumluluk paylaşımı önlemlerinin yetersizliğini kabul ederek, çok sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülkeler için, ticaret ve uluslararası finans kurumlarını da içine alacak biçimde, geleneksel olmayan yeni desteklerin harekete geçirilmesi çağrısında bulundu. Ancak 2019 Eylem Çağrısı sonrasında 2020'de COVID-19 salgını ev sahibi ülkeler için eşi görülmemiş bir ekonomik sıkıntıya neden oldu. Bunu Ürdün'de COVID-19'un Suriyeli mülteciler üzerindeki etkisi üzerine yapılan araştırmada da ayrıntılı olarak görebiliyoruz.

Yeni adıyla Dünya Mülteci ve Göç Konseyi (WRMC), Kanada'nın Uluslararası Kalkınma Araştırma Merkezi'nin (IDRC) desteğiyle, en çok sayıda Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan Ürdün, Lübnan ve Türkiye için orta ve uzun vadede alternatif çözümleri değerlendirmek üzere araştırmalar yapmak üzere görevlendirdi. Çalışmanın ana araştırma soruları şunlardı:

- ▶ Ürdün, Lübnan ve Türkiye hükümetlerinin Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapmaya devam etmeleri nasıl desteklenebilir? Ev sahibi hükümetler üzerinde artan ekonomik ve sosyal baskılar ışığında, insani desteğin ötesinde hangi ek araçlar harekete geçirilebilir?
- ▶ COVID-19'un mülteciler, ev sahibi ülkeler ve toplumlar ve Suriye'deki koşullar üzerindeki etkileri, bölgedeki Suriyeli mülteciler için uzun vadeli beklentileri nasıl şekillendirecek?
- ▶ Orta ve uzun vadede Suriyeli mülteciler ve onlara ev sahipliği yapan hükümetler için gerçekçi alternatifler nelerdir?

Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapan bu üç ülke de Dünya Bankası tarafından üst-orta gelirli ülke olarak kabul edilmektedir. Ancak bu üç ülkenin de kendine özgü siyasi ve ekonomik sorunları söz konusudur. Dahası dünyadaki tüm ülkeler gibi, COVID-19 ve bu krizin yayılmasını kontrol altına almak için uygulanan önlemler sonucunda bu ülkeler de ciddi ekonomik zararlar gördüler. Pandemi, Türkiye'de giderek kötüleşen bir ekonomiye yansıyan ve Suriyeli mültecilerin ülke ekonomisine ve toplumuna dahil edilmesini karmaşıklaştıran yönetim sorunlarını ortaya çıkardı. Siyasi olarak Ürdün, işleyen bir demokrasiye sahip bir krallık olsa da COVID-19'un bir sonucu olarak ekonomik olarak o da zarar görmüştür. Lübnan'ın istikrarsızlığı ve yüksek yolsuzluk seviyeleri onu bilhassa kırılgan hale getirmiş ve bu da ülkenin artan bir şekilde başarısız bir devlet olarak karakterize edilmesine neden olmuştur. Sonuç olarak Lübnan, üç ülke arasında en çok etkilenen ülke oldu: Lübnan'da bir yıl içinde kişi başına düşen GSYİH'de yüzde 40'lık bir düşüş, para biriminde önemli devalüasyon, siyasi istikrarsızlığa bir de Ağustos 2020'de yaşanan yıkıcı patlama eklenince, Lübnan sarsıldı. Türkiye de, kişi başına düşen GSYİH'nin 2013'te yaklaşık 13.000 ABD

Doları'ndan 2019'da 8.600 ABD Dolar civarına düşmesi ve 2021'de enflasyon oranlarının yüzde 15'in üzerine çıkmasıyla ekonomide kötüleşmeler yaşandı.

Her üç hükümet de Mart 2011'de rejim karşıtı gösteriler başladıktan kısa bir süre sonra Suriyeli mültecileri kabul etmeye başladı. Ancak her üç ülkede de başlangıçtaki karşılama ve misafirperverlik politikaları (acil tıbbi durumlar ve bazı istisnalar dışında) yerini kapalı sınırlara bıraktı. Ürdün ve Türkiye, gelen Suriyeli mülteciler için kamplar açmakta acele ederken, Lübnan başından beri bir 'kamp yapmama politikası' uyguladı. Şu anda her üç ülkedeki mültecilerin büyük çoğunluğu kampların dışında, çoğunlukla büyük kentsel alanların kenarlarında yaşıyor.

Türkiye 1951 Mülteci Sözleşmesi'ni onaylamış olmasına rağmen, coğrafi kısıtlamaları sürdürmekte ve Suriyelileri resmen mülteci olarak görmemekte; bunun yerine onlara geçici koruma sağlamaktadır. Ne Ürdün ne de Lübnan 1951 Mülteci Sözleşmesini onayladılar ve her iki ülke de mültecileri geçici "misafir" olarak görüyor. Aslında Lübnan'da Suriyeli mültecilerin sadece yüzde 20'si yasal statüye sahiptir. Her üç ülkede de kayıtlı mülteci sayısı ile ülkedeki toplam Suriyeli sayısı arasında önemli bir fark var. Türkiye, ülkedeki 3,7 milyon kayıtlı Suriyeli mülteciye ek olarak, 320,000 Suriyeli olmayan ilave mülteci ve bir milyondan fazla düzensiz göçmen olduğunu tahmin ediyor. Hem Ürdün hem de Lübnan'da kayıtlı mülteci sayısı, ülkedeki tahmini toplam mülteci sayısının yaklaşık yarısı kadardır.

Her üç ülkede de, Suriyeli mültecilerin yalnızca küçük bir azınlığı kayıtlı sektörde istihdam sağlayan çalışma izinleri alabilmiştir. Mültecilerin büyük çoğunluğu kayıt dışı sektörde çalışmakta, kayıt dışılığın getirdiği sıkıntılarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Her üç ülkede de, belirli meslekler Suriyeli mültecilere sınırlandırılmış durumda ve özellikle Lübnan ve Ürdün'de mülteciler çoğunlukla uluslararası yardımla hayatta kalıyor. Türkiye'de kayıtlı tüm Suriyeliler ve diğer mülteciler, sağlık ve eğitim hizmetlerine tam erişim hakkına sahiptir. Her üç ülke de önemli miktarda uluslararası yardım aldı: Lübnan ve Ürdün öncelikle BM'nin uluslararası mali destek çağrılarını, Türkiye ise 2016 AB-Türkiye Bildirisi sonucunda öncelikle Avrupa Birliği üzerinden yardım aldı.

Suriyeli mülteciler on yıldır bu üç ülkede bulunuyor ve çoğunluğu 2015'ten önce buralara gelenlerdir. Her üç ülkede de, halkın ilk baştaki sempati ve misafirperverlik tepkileri aşındı, artan sayıda vatandaş, mültecilerin varlığından rahatsızlıklarını belirtiyor. Mülteciler, her ülkede artan işsizlik ve diğer ulusal ekonomik sorunlardan dolayı günah keçisi ilan edildi ve suçlandılar. Bununla birlikte, bu rapordaki üç çalışmanın tümü, ülkelerin hiçbirinde mültecilerin işsizlik, gelirler veya ekonomik büyüme ile ölçülen ulusal ekonomiler üzerinde ciddi bir olumsuz etkiye sahip olmadığını ortaya koydu.

Her üç ülkede de ev sahibi hükümetler başından beri Suriyeli mültecilerin varlığının geçici bir olgu olduğu ve er ya da geç evlerine dönecekleri konusunda ısrar ettiler. Yine de, Esad rejiminin Suriye'deki gücünü istikrarlı bir şekilde pekiştirmesi, yaklaşık 7 milyon Suriyelinin ülke içinde yerinden edilmesi ve devam eden terör ve zorlama politikaları, Suriyeli mültecilerin çoğunun -mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerin artan baskılarına rağmen- öngörülebilir gelecekte geri dönmesi ihtimalini ortadan kaldırıyor. Pek çok Suriyeli mültecinin üçüncü ülkelere yerleştirilmesi de olası görünmüyor. Gerçek şu ki, Suriyeli mültecilerin büyük çoğunluğu şu an buldukları yerde kalacaklardır. Siyasi olarak ev sahibi hükümetlerin bunu kabul etmesi zor olsa da, mültecilerin işgücü de dahil olmak üzere ulusal yaşama uyumlarını sağlayan politikalar geliştirmeleri onlara daha çok fayda sağlayabilecektir.

Bu proje için kaleme alınan üç ayrı araştırma raporu, bunun gerçekleştirilebileceği yollar önermektedir: Suriyeli mültecilerin nasıl ulusal ekonomik hayata daha etkin bir şekilde dahil edilebileceği ve uluslararası toplumun, mültecilere ev sahipliği yapan ülkelere dış ticaret kolaylıkları ile hibe ve kredi desteğini nasıl artırabileceğine dair yollar önermektedir. Ancak öncelikle bu ülkelerdeki mültecileri bir yük olarak gören baskın söylemlerin, onları ev sahibi ülkelerin kalkınmasına katkıda bulunabilecek korunmaya muhtaç insanlar olarak tanımlayan yeni bir bakış açısına doğru bir geçiş de önem arz etmektedir.

Suriye'nin savaş öncesi nüfusunun yarısından fazlası yurdundan edildi: yaklaşık 7 milyonu kendi ülkelerinde ve 6,7 milyonu komşu ülkelerde mülteci olarak yaşamaktadır. Mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerin hiçbiri Suriye'deki çatışmadan sorumlu değildir. Ama buna rağmen, uluslararası toplum tarafından, coğrafya nedeniyle, on yıldan fazladır kendi sınırları içinde güvenlik arayan milyonlarca insanı koruma ve onlara yardım etme sorumluluğunu üstlenmeleri bekleniyor. Uluslararası mülteci sistemi, 70 yıl önce mültecilere yanıt vermenin ortak bir sorumluluk olduğu anlayışıyla oluşturuldu. Uluslararası toplumların, özellikle mültecilerin varlığının geçici bir fenomen olmadığı gerçeği ışığında, mültecilere ev sahipliği yapan ön saflardaki hükümetleri desteklemek için ek önlemler almayı düşünmesinin zamanı çoktan geçti.

Ürdün, Lübnan ve Türkiye için tam raporların yanı sıra bu belgenin Arapça ve İngilizce çevirileri wrmcouncil.org/SyrianRefugees adresinde mevcuttur. Aşağıda yer alan araştırma makalelerinin kısa özetleri, daha fazlasını öğrenmeye dair ilginizi artırmayı amaçlamaktadır.

Ürdün

İnsani Yardımın Ötesine Geçerken: Ürdün'ü Mülteci Barındıran Bir Ülke Olarak Desteklemek:

Ekonomist Rasha Istaiteyeh, Belal Fallah ve Yusuf Mansur, Suriyeli mültecilerin Ürdün ekonomisi üzerindeki etkisini analiz ediyor ve uluslararası toplumun Ürdün hükümetine geleneksel insani yardımın ötesinde daha fazla destek sağlayabilmesi için yollar öneriyor. Ürdün şu anda çoğunluğu resmi olarak kayıtlı olmayan ve yalnızca yaklaşık 125 bini kamplarda yaşayan tahmini 1,3 milyon Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapıyor. Suriye'deki çoğunlukla kırsal alanlardan gelen mülteciler, genellikle kayıt dışı sektörde çalışmaktadır. Ürdün ve Avrupa Birliği arasında 2016'da varılan mutabakatın hükümleri çerçevesinde Suriyeli mültecilerin çalışma izni alma olasılıkları olsa da, yüksek bürokratik maliyetler nedeniyle nispeten az sayıda Suriyeli mülteci (2019'da 170.000) bunu yapmıştır. Özellikle Suriyeli kadın mülteciler, Ocak 2020 itibarıyla yalnızca 8.000 çalışma izni alabilmişlerdir. Suriyeli mülteciler arasından genel işsizlik oranı %32 iken, mülteci kadınlarda ise bu oran %45tir. COVID-19'dan önce, Ürdün'deki genel işsizlik oranları yüzde 18,5 civarındaydı.

Suriyeli mülteciler, Ürdünlülere göre daha yoksul olma eğilimindedir; 2019'da Suriyeli mültecilerin yoksulluk oranı yüzde 78 iken; bunların yüzde 90'ı uluslararası yardımlara bağımlı olarak yaşıyordu ve mültecilerin üçte ikisi borç içindeydi. 125.000 Suriyeli mülteci Ürdün okullarına kaydolarken, 40.000'i kayıtlı değildi ve okulu bırakma oranları yüksekti (5-17 yaşları için yüzde 26). Ürdün 1951 Mülteci Sözleşmesi'ne taraf olmadığı için, Suriyeliler BMMYK'ya kayıt olmalarına ve oturma izni işlevi gören ve sağlık hizmetlerine erişimlerini sağlayan İçişleri Bakanlığı kimlik kartı almalarına rağmen yasal olarak mülteci olarak tanınmamaktadırlar.

Ülkedeki kötü ekonomik durumdan dolayı mülteciler suçlandı, ancak bu araştırma, mültecilerin bu sorunun temel nedeni olmadığını gösteriyor. Ürdün'de işsizlik oranları artarken, bu eğilim Suriyeli mültecilerin gelmesinden önce başlamıştır ve araştırmacılar Suriyeli mültecilerin gelirler, çalışma saatleri veya işsizlik oranları açısından işgücü piyasası üzerinde herhangi bir olumsuz etkisini bulamadı. Aynı zamanda Ürdün hükümeti, Suriyeli mültecilere hizmet sağlama konusunda önemli maliyetler üstlendiyse de bu maliyetler, uluslararası toplumlardan gelen önemli yardımlarla en azından kısmen dengelendi. Gerçekten de 2012-2019 yılları arasında yapılan uluslararası yardımların yüzde 47'si mülteciler içindi. Mültecilerin gelişinden önceki üç yıl içinde, uluslararası yardım, hükümet harcamalarının yalnızca yüzde 13'ünü oluşturuyordu;

2013-2019 döneminde ise yüzde 30'unu oluşturdu. Ancak uluslararası yardım sona ererse, hükümet ciddi mali zorluklarla karşı karşıya kalacaktır.

Bir önceki Dünya Mülteci ve Göç Konseyi (WRMC) raporunda tartışıldığı gibi, COVID-19 ve virüsün yayılmasını kontrol altına almak için alınan önlemler Ürdün ekonomisi üzerinde önemli bir olumsuz etki yarattı. Gayri safi yurt içi hasıla (GSYİH) düştü, genel işsizlik arttı (2019'da yüzde 18,5'ten 2020'nin sonunda yüzde 24,7'ye çıktı) ve yoksulluk oranları arttı. Yazarlar, mültecilerin uluslararası yardım almaya devam ettiğini hatırlatarak, Ürdünlülerin yoksulluk oranlarının Suriyeli mültecilerden daha fazla arttığına dikkat çekiyor.

Ürdün'deki Suriyeli mülteciler için uzun vadeli senaryo alternatifleri üzerinde çalışan araştırmacılar, Suriye'nin bazı bölgelerinde devam eden çatışmalar ve baskıcı rejimin yanı sıra zorunlu askerlik ve yaygın gasp olayları göz önüne alındığında, çoğu mültecinin öngörülebilir gelecekte Suriye'ye dönmesinin olası olmadığı sonucuna vardılar. Üçüncü ülkelere yerleştirme alternatifinin, ABD çok sayıda mülteciyi yeniden yerleştirmeye başlasa bile, pek çok mülteci için bir çözüm sağlama olasılığı düşük. Gerçek şu ki, Suriyeli mültecilerin çoğu orta ve uzun vadede Ürdün'de kalacaklardır. Kamuoyu yoklamaları, bazı grupların mültecilere sempati göstermelerine rağmen, önemli bir çoğunluğun ülkede çok fazla mülteci olduğunu düşündüğünü ortaya koyuyor.

Mevcut durumu iyileştirmenin olası yolları vardır. Örneğin, mülteci kampları Özel Ekonomik Bölgelere dönüştürülebilir, mültecilerin daha fazla mikro işletme geliştirmeleri desteklenebilir ve Suriyeli mültecilerin eğitim başarılarını belgelendirmeye yönelik uzun süreci iyileştirmek için önlemler alınabilir.

Araştırmacılar, Dünya Mülteci Konseyi'nin (WRC) Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Bakanlar Konferansı'na Ürdün'ün, gelişmekte olan ülkelere mülteci/göçmenlere ev sahipliği yapan ülkeler için ticaret imtiyazlarına izin vermesini sağlayan "Etkinleştirme Maddesi"nin IX. Maddesi kapsamındaki yükümlülüklerinden feragat etme çağrısını desteklemektedirler. Ayrıca Ürdün hükümeti, Dünya Mülteci ve Göç Konseyi (WRMC)'nin bireysel DTÖ üyelerine, mültecilere ev sahipliği yapan ülkeleri desteklemek için uygun nitelik kriterleri de dahil olmak üzere mevcut Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi kapsamında görevlerde yardım talep etme çağrısını da desteklemelidir. Bu, Ürdün'ün Ürdün Antlaşmasında Avrupa Birliği'nden aldığı menşe yeterliliği kurallarına ilişkin muameleye benzer olacak ve küresel pazarları Ürdün ihracatına açacaktır. Son olarak, ülkenin mevcut borç seviyesi göz önüne alındığında, Ürdün, Dünya Mülteci ve Göç Konseyi (WRMC)'nin IMF'yi çok sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülkeler için oldukça tavizli koşullarla daha uzun vadeli krediler sağlayan bir yöntem geliştirmesi için çağrıda bulunma önerilerini desteklemektedirler. Ürdün

Maliye ve Planlama ve Uluslararası İşbirliği Bakanlıkları, Ürdün Merkez Bankası (IMF ile üç ana müzakereci) ile birlikte, tercih ettikleri oranlarda gerekli yardımı almak için IMF ile uzun vadeli krediler müzakere edebilir.

Lübnan

Lübnan'daki Suriyeli Mülteciler Ekonomik Krizinin Etkisinde: Mevcut Politikalar Ne İfade Ediyor?

Lübnan Araştırmaları Merkezi'nden yazarlar Catherine Brun, Ali Fakih, Maha Shayb ve Mohammad Hammoud, mülteci krizinin ve politikaların Lübnan'ın ekonomik durumu üzerindeki etkisine genel bir bakış sunuyor ve akut bir yönetim krizi bağlamında Lübnan'daki mültecileri ve ev sahibi toplumları destekleyebilecek alternatif çözümler öneriyorlar. Yazarlar, kişi başına düşen dünyanın en yüksek mülteci sayısına ev sahipliği yapmanın Lübnan ekonomisinin çeşitli yönleri üzerindeki kronolojik etkisini gösteren bir makroekonomik analizi, bu konuyu çevreleyen siyasi söylem üzerine bir politika analizini ve kilit uzmanlar ve politika etkileyicileriyle yapılan istişareleri bir araya getiriyorlar. Burada araştırmacılar iç savaş sonrası Lübnan ekonomisinin durumu, ardından Suriyeli mültecilerin gelişinin, küresel bir pandeminin devam eden etkilerinden sarsılmış bir ülke üzerindeki etkisini gösteriyorlar.

Tahmini 1,5 milyon Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan Lübnan, son on yılda Suriye'den gelenlerin tam olarak entegrasyonuna direnç göstererek kaliteli eğitim, barınma, kayıtlı istihdam veya yasal statüye erişim eksikliği de dahil olmak üzere çeşitli dışlayıcı politikalar benimsemiştir. Hem Lübnanlı hem de mülteci nüfusu arasında aşırı yoksullukta keskin artış olduğunu gösteren son raporlarla birlikte, yazarlar bu politikaların her iki toplum için de olumsuz ekonomik sonuçları olduğunu savunuyorlar. Lübnan'ın kronik ekonomik krizi için mültecileri suçlamanın yarardan çok zarar verdiğini - yerel düzeyde Suriye ve Lübnan toplulukları arasındaki ilişkileri zorladığını- bu durumun Lübnan'daki mültecilerin artan risk altında ve korunmaya muhtaç hale getirmesiyle ve uluslararası yardım gruplarının Lübnan ekonomisine verdiği desteğe fazla itimat etmeleri ile sonuçlanıyor.

Yazarlar, 1990-2010 yılları arasındaki ekonomik göstergelere genel bir bakış sunarak, Suriyeli mültecilerin Lübnan'a gelmesinden önce bile Lübnan ekonomisinin kötü bir durumda olduğunu, elektrik gibi birçok sektörde kamu kaynaklarında yolsuzluk yapılması ve kötü yönetilmesinin Lübnan'daki ekonomik sistemin başarısızlıklarının başlıca nedeni olduğunu vurguluyorlar. Kapsamlı bir makroekonomik analiz yoluyla, yazarlar, Lübnan'daki politika yapıcılarının iddia ettiği gibi, Suriyeli mültecilerin gelişinin Lübnan ekonomisi

üzerinde baskı yaratmadığı, işsizlik oranlarını artırmadığı veya işgücü piyasası fırsatlarını azaltmadığı sonucuna varıyor. Aksine, bu mülteci nüfusun, uluslararası yardım gruplarından sağlanan fonların devam etmesi nedeniyle özellikle Lübnan'da yaklaşan bir ekonomik çöküşün ertelenmesine yardımcı olup ülke genelinde ekonomik büyümeye katkıda bulunduğu iddia edilmektedir.

Yazarlar, uluslararası topluluğa ve özellikle yardım gruplarına, mültecilere ilişkin merceği ve söylemi bir dezavantajdan avantaja dönüştürmek için en savunmasız olanlara yardım koşullarını belirleme de dahil olmak üzere bir dizi tavsiyede bulunuyor. Lübnanlı politikacılara, Suriyeli mültecilerin Lübnan ekonomisindeki rolünü kabul etmenin ve mültecileri ülkenin kırsal kesimlerindeki tarım ve sanayi sektörleri de dahil olmak üzere çeşitli iş sektörlerine entegre ederken yerel düzeydeki girişimleri hedeflemenin önemini vurguluyorlar. Ayrıca, sosyal uyumu geliştirmek ve kalkınma için yeni yollar yaratmak için hem ev sahibi toplumların hem de Suriyeli mültecilerin dahil edilmesini ve katılımını teşvik ediyorlar. Son olarak, yazarlar hem Lübnan'daki mülteciler hem de Lübnan nüfusu için ekonomik beklentilerin güçlendirilmesi ve Lübnanlılar tarafından kullanılan daha güvensizleştirilmiş veya hükümet ve medya tarafından uygulanan dışlayıcı politikalardan ve söylemlerden uzaklaşma dahil olmak üzere insan merkezli, sürdürülebilir bir kalkınma yaklaşımı uygulama ihtiyacını vurgulamaktadır. Lübnan'daki mevcut ekonomik kriz bağlamında, yazarlar hem Suriyeli mülteciler hem de Lübnanlı ev sahibi toplum üyeleri arasındaki yoksulluğu ele almak ve azaltmak için mevcut politikaları değiştirmenin zorunlu hale geldiğini ifade ediyorlar.

Türkiye

Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Katılımının Artırılmasında Uluslararası Toplum Nasıl Yardımcı Olabilir?

İltica ve Göç Araştırma Merkezi'nden (IGAM-Academy) yazarlar M.Murat Erdoğan, Kemal Kirişçi ve Gökçe Uysal, 3,7 milyondan fazla Suriyeli mültecinin gelişinin -Türkiye'nin dünyadaki en büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapan eşi benzeri görülmemiş bir rol oynamasına yol açan- Türkiye'nin yerel ekonomisine olan etkisine kapsamlı bir genel bakış sunuyorlar. İlgili devlet kurumlarından alınan son veriler, hükümet yetkilileri ve sivil toplum temsilcileriyle yapılan görüşmeler de dahil olmak üzere birincil ve ikincil veri kaynaklarını kullanan rapor, Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin mevcut durumuna ve kendilerini içinde buldukları Türkiye ekonomisinin makroekonomik ortamına ilişkin kısa bir genel bakışla başlamaktadır.

İkinci bölüm, yasal statüleri, kamu hizmetlerine erişimleri ve işgücü piyasası ile ilgili olarak mültecilere yönelik hükümet politikalarını inceliyor ve ardından kamuoyunun mültecilere yönelik evrimini ve mültecilerin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkileri tartışılmaktadır. Üçüncü bölüm, uluslararası yardım programlarının, Türk hükümetinin mültecilerin sosyal ve ekonomik yapıya katılımlarını genişletmeye özellikle dikkat ederek, destekleme gücü ve isteği üzerindeki etkisi analiz edilmektedir. Son bölüm, Türkiye'deki Suriyeli mülteciler için uzun vadeli beklentileri değerlendirmekte ve Türkiye'nin mültecilerin topluma uyumunun iyileştirmesinin yanı sıra onlara ev sahipliği yapmadaki rolünün devam edebilmesi için uluslararası topluma politika önerileri sunulmaktadır.

Son on yılda Türkiye, 5 milyondan fazla Suriyelinin yanı sıra diğer mülteci ve düzensiz göçmen nüfusa da ev sahipliği yapıyor, ki bu Türkiye'nin toplam nüfusunun yüzde 5'inden fazlası anlamına gelmektedir. Yazarlar, bu kadar kısa sürede Türkiye'ye gelen mülteci nüfusunun çok yüksek olduğunu (2015-16'da Avrupa'ya gelen göçmen sayısından (1.2 milyon) daha fazla) vurguluyor ve bu durumun kamu hizmetlerinin sağlanması ve yerel işgücü piyasaları üzerinde önemli bir baskı oluşturduğunu belirtiyorlar. Türkiye'de 2013'de 13.000 ABD Doları olan kişi başına düşen GSYİH 2019'da 8.600 ABD Doları civarına düştü. İşsizlik oranları 2019'da yüzde 13,7'ye ulaştı. Son on yılda sık sık tekrarlanan kredi genişlemeleri ve enflasyon oranındaki artışla birlikte makroekonomik dengesizlikler genişledi.

Türkiye'de kayıt dışı ekonomi ve onun değişken doğası yeni bir durum olmasa da, COVID-19 salgınının hem yerel nüfus hem de mülteciler için kayıtlı iş piyasasına erişimde ek engeller yarattığı; hem de kayıtlı ve kayıt dışı işgücü arasındaki uçurumun daha da derinleştiği gözlemlenmektedir. Bu nedenle yazarlar, ekonomik kalkınma yaklaşımından hareketle; kayıt dışılığa yol açan temel koşulları ele almak ve mülteciler ile ev sahibi toplumlar için kayıt dışı istihdamı en aza indirmek için, işgücü piyasalarının yeniden yapılandırılması konusunda yeni politikalar önermektedirler. Yazarlar ayrıca, Türkiye'de mülteci işgücüne talep yaratılmasına yardımcı olmak ve mültecilerin sürdürülebilir geçim kaynaklarına erişimini iyileştirmesi konusunda, uluslararası toplumun olası rolünü vurgulamaktadırlar. Bu, hem Suriyeli mültecilerin uzun vadeli sosyal ve ekonomik uyumu konusunda Türk kamuoyundan gelen olası tepkileri azaltmaya, hem de aynı zamanda ev sahibi topluluğa da fayda sağlayacak bir katkı olabilir.

Türkiye'nin 2011'de Suriye ihtilafının başlamasının ardından Suriyeliler için uyguladığı "açık kapı" politikasından, 2012'de "geçici koruma"ya reaktif geçişi, Suriyelilerin Türkiye'ye eşi benzeri görülmemiş bir şekilde girmelerine yol açtı. Üstelik bu süreçte yeni gelenlerin nasıl yerleştirileceğine ya da mültecilerin geçim kaynaklarına nasıl erişeceklerine dair belirli bir plan da geliştirilemedi. Geçici koruma altındaki

Suriyelilerin, "işveren sponsorluğu" şartına bağlı olarak kayıtlı ekonomide çalışmasına izin veren bir yasal düzenleme ancak 2016'da yapılabilmektedir. Yazarlar, Türkiye'deki Suriye nüfusunun kendi kendine yeterliliğini ve Türk sistemine hızlı bir şekilde entegre olma yeteneklerini kabul etseler de, "koruma" ve "insani yardım" anlayışından, "kalkınma odaklı" politikalara geçmenin gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Bu çerçevede yazarlar, Suriye sınırına yakın bölgelere, AB pazarlarına erişimi olan nitelikli sanayi bölgelerinin kurulması ve Suriyeliler için tarım alanında sürdürülebilir kayıtlı istihdam olanaklarının yaratılmasına yönelik politika önerilerinde bulunmaktadır. Ayrıca, raporun bulguları çerçevesinde, uluslararası toplumun desteğiyle hem mülteciler hem de ev sahibi topluluk üyeleri, yani tüm çalışanlar için kayıtlı işlere geçişi kolaylaştırmak üzere işgücü üzerindeki vergilerin düşürülmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Yazarlar son olarak da Türk hükümetine yönelik bazı politika önerilerini, örneğin mülteci çalışanların ve girişimcilerin hareketliliğini geliştirmeye yardımcı olabilecek politikaların üretilmesi, vatandaşlık politikasının şeffaf ve kalkınmacı süreçlere dayandırılması, yerel entegrasyonun ön plana çıkarılması gibi politikaları da dile getirmektedirler. Bu öneriler, mültecilerin on yıl süren bir yerinden edilmenin ardından Suriye'deki eski evlerine dönme olasılığının düşük olduğu gerçeğine dayanmaktadır.

World Refugee & Migration Council

Dünya Mülteci ve Göç Konseyi, uluslararası toplumun işbirliği ve sorumluluk paylaşımı yoluyla mültecilere nasıl yanıt verebileceği konusunda cesur fikirler sunuyor.

www.wrmcouncil.org

[Twitter.com/wrmcouncil](https://twitter.com/wrmcouncil)
[Facebook.com/wrmcouncil](https://facebook.com/wrmcouncil)
info@wrmcouncil.org

